

FT Mari Isoaho
mari.isoaho@elisanet.fi

ARON JA VENÄJÄN MAIDEN RUHTINAIDEN KONTAKTIT KESKIAJALLA

Olen juuri aloittamassa kolmivuotista tutkimusprojektia, jossa tarkastellaan Venäjän maiden keskiaikaisten ruhtinain monivivahteista ja ristiriitaista suhdetta itään. Aikakautensa eliittiryhmänä ja yhteiskunnan yläkerroksena keskiaikaiset ruhtinaat solmivat avioliittojen kautta perhesiteitä niin itään kuin länteen. Metsäseutujen paikallaan olevia maatalouselinkeinoja harjoittavat slaavilaisyhteisöt joutuivat aroalueen rajoilla tekemiseen vaeltavaa elämäntyyliä noudattavien arokansojen kanssa. Pakanalliset arokansat olivat Kiovan kronikoitsijoille kauhistus, ja idän heimojen hyökkäykset ortodoksiseen Kiovaan koettiin Jumalan ruoskana, rangaistuksena uskovaisten epäpuhtaista teoista. 1200-luvun alussa arojen polovtsien (kumaanien) ja venäläisten ruhtinain liitot yleistyivät, ja niitä vahvistettiin perhesitein. Yhtenä syynä arojen turkinsukuisten heimojen ja venäläisten ruhtinain yhteistyölle oli idästä Tshingis kaanin alulle panema mongolien maailmanvalloitus.

Loppuvuodesta 1237 Venäjän itäisimmille maille saakka edennyt valloitus tuli muodostumaan keskiaikaiselle venäläiselle lähdeaineistolle aiheeksi, joka problemaattisuudessaan kohtasi monenlaisia ratkaisumalleja. Yhtäältä ensimmäiset maininnat oudosta ja pelottavan tuhoisasta arokansasta herätti maailmanlopun tunnelmia, ja sai teologiset tulkintansa kronikoissa. Toisaalta ortodoksisten Venäjän maiden kukistuminen pakanallisen arokansan alaisuuteen aiheutti reaktion, jota on kutsuttu ”vaikenemisen ideologiaksi”. Tämä tarkoitti sitä, että kirjoittaessaan aikakirjoja, kronikoitsijat keskittyivät edelleen paikallistason kuvauksiin välttäen mainitsemasta idästä tulleiden uusien isäntien ja sotaherrojen osuutta ruhtinain päätöksiin. Lähteiden muodostama lähtökohta venäläisten ja idän arokansojen välisen kanssakäymisen kuvauksessa on siis erittäin ongelmallinen.

Esitelmässäni pyrin lähteiden muodostamasta harvasanaisuudesta ja ideologisesta vastakkainasettelusta huolimatta nostamaan esiin piirteitä, jotka valottavat idän ja Venäjän maiden ruhtinain keskinäisiä kontakteja keskiajalla. Tarkastelun kohteena tulevat olemaan ennen kaikkea arkitason suhteet, joita sinetöitiin avioliitoin ja sotilaallisin liittoutumin.